

РЕЦЕНЗИЯ

от

**доц. д-р Емил Тошев Трайчев,
Нов български университет,**

за

**дисертационен труд на Биргит Карох
за придобиване на образователна и научната степен „доктор“ в
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство
на тема:**

„Вариационната форма в съвременния репертоар на флейта“

научни ръководители: проф. Явор Конов, д.н. и проф. д-р Луиза Селло

Преди да пристъпя към анализа на дисертационния труд на Биргит Карох, бих искал да подчертая, че той е резултат от дългогодишната ѝ дейност като изпълнител, педагог и изследовател. Нейният богат професионален опит ѝ позволява да разгледа темата на изследването от множество перспективи и да предложи новаторски подходи към съвременната музика.

Биргит Карох е австрийска флейтистка, педагог и преподавател по психология за музиканти, с впечатляваща кариера както в Европа, така и извън нея. Завършва университета „Моцартеум“ в Залцбург със специалност педагогика на флейтата, след което придобива магистърска степен в Консерватория „Тартини“ в Триест, Италия, под ръководството на проф. Луиза Село с отличен успех. Освен преподавателската си дейност в няколко музикални училища в Австрия, Биргит Карох има публикувани два учебника по флейтова педагогика, провежда майсторски класове и редовно участва в музикални фестивали и форуми, като „Imago Sloveniae Festival“ и „National Flute Association USA“.

Активната ѝ концертна дейност обхваща широк репертоар – от барокова до съвременна музика, като е свирила в ансамбли като Trio Bellaria и Le Agane. Сред значимите ѝ изяви се открояват участието ѝ в „Varna Summer International Music Festival“ в България и „Settimana della composizione“ в Италия, където представя иновативни интерпретации на съвременни произведения. Особено внимание

заслужава участието ѝ в интердисциплинарни проекти, свързани със съвременните флейтови техники, което допълва нейния принос към музикалното образование и изпълнителското изкуство.

Докторската дисертация „Вариационната форма в съвременния репертоар на флейта“ представя задълбочено изследване, основано на богатия професионален опит на докторантката. Дисертационният труд е с обем от 179 страници, като основният текст е структуриран в увод, три глави, заключение, резюме, библиография и приложения. Библиографията включва над 90 източника на английски, италиански, френски и немски език. Представеният от Биргит Карох автореферат е 18 страници, в които ясно и структурирано са изложени основните цели, задачи, методология и приноси на дисертационното изследване.

Приложенията съдържат:

1. Транскрибирани интервюта с д-р Райнър Бишоф, проведени във Виена.
2. Списък на концертните изяви, педагогическата и научната дейност на Биргит Карох.

Дисертацията има ясна и логична структура, което подпомага изследването, позволявайки интегрирането на интердисциплинарни подходи.

В своя увод Биргит Карох обосновава избора на темата и нейното значение за съвременната музикална практика, акцентирайки върху важността на вариационната форма като техника и изразно средство в музиката за флейта, както в исторически, така и в съвременен контекст. Основната цел на изследването е да анализира ролята на вариационната форма като ключов композиционен и интерпретационен принцип в съвременната музика за флейта, проследявайки нейното развитие от историческите традиции до иновативните подходи в модерния репертоар.

В своето изследване Карох ясно формулира основните задачи: изследване на ролята на вариацията в съвременната музика за флейта, анализ на нейните проявления в новата музика с акцент върху философските аспекти, разработване на нови интерпретационни подходи към съвременния музикален репертоар и задълбочено проучване на додекафонията като ключов етап в еволюцията на вариационната техника. Също така тя проследява връзката между емоцията,

изпълнителската интерпретация и комуникацията със слушателя в контекста на съвременното музикално творчество.

В дисертационния труд докторантката разглежда значимостта на взаимодействието между техническите подобрения на флейтата и композиционните техники, подчертавайки приноса на композитори като Арнолд Шьонберг и Райнър Бишоф. Използваният методологически подход включва музикална теория, философия и херменевтика, като предоставя интердисциплинарна основа за анализа на избраните произведения. Както отбелязва самата Биргит Карох в своя автореферат: *„Херменевтичният подход, включващ прозрения за вариацията от немусикални дисциплини и философия, насочва аналитичната работа.“* (Автореферат, стр. 5). Това подчертава ролята на интердисциплинарността като ключов елемент в нейното изследване, разширяващ обхвата на анализа отвъд музикалните граници.

В първа глава, озаглавена *„Определения за вариации и аспекти на музикалната теория, звукоизвличане и философия“*, Биргит Карох прави задълбочен анализ на понятието „вариация“ през призмата на философията, лингвистиката, семиотичния и семантичния анализ, като свързва тези дисциплини с музикалната теория. Тя изследва как принципът на вариацията обединява различни аспекти на музикалното творчество и интерпретация, свързвайки теоретичните концепции с практическите приложения в музиката. Особен акцент е поставен върху връзката между музикалната естетика и техническите иновации в конструкцията на флейтата. Тези промени не само разширяват звуковата палитра на инструмента, но създават нови възможности за изразителност, които играят централна роля в съвременната музика. Както отбелязва Карох: *„Вариацията се разбира тук като всеобхватен принцип, който съществува не само в музикалната теория, но и в развитието и промяната като цяло, което се отразява както в композиционните стилове, така и в конструкцията и техниката на свирене на флейтата“* (дисертация, стр. 130).

Карох поставя фокуса и върху миметичния принцип, интерпретирайки през възгледите на Платон, Аристотел и Ерих Ауербах. Тя разглежда миметичният процес не като подражание на природата или човешките чувства, а като творческа трансформация, която изпълнителят адаптира в музикален контекст. Анализът включва и философските идеи на Теодор Адорно и Арнолд Шьонберг, като подчертава как вариацията е основополагащ принцип в додекафонията.

В първа глава Биргит Карох успешно демонстрира как вариацията функционира не само като музикална техника, но и като културен и човешки феномен, обединяващ теория и практика.

Втора глава „Примери на вариации за флейта от епохите на барока, класицизма и романтизма“ е насочена към историческите основи на вариационната форма. Биргит Карох разглежда как вариацията е използвана като техника и форма в различни исторически периоди, като анализира произведения от барока, класицизма и романтизма. Както отбелязва докторантката: *„Вариацията може да бъде открита във всеки етап от историята на музиката като техника и като принцип на форма. При разглеждане на произведения от епохите на барока, класицизма и романтизма като примерни моменти в музикалната история, винаги е било възможно тоновете да се свържат един с друг чрез тоналната система така, че да се определят важни и второстепенни елементи“*. (дисертация, стр. 132)

Анализът във втора глава включва следните произведения: „Les Folies d’Espagne“ от Марен Маре (барок); „Соната за флейта и пиано, си-бемол мажор“ и „Вариации върху популярни песни“ за пиано и флейта ad libitum, опус 105, от Лудвиг ван Бетовен (класицизъм); „Вариации върху песента „Trockne Blumen““ от Франц Шуберт (романтизъм); и „Фантазия брилянте“ върху „Кармен“ за флейта и пиано от Франсоа Борн (романтизъм, виртуозно произведение).

В тази глава Карох проследява еволюцията на флейтовия инструмент и влиянието на неговите технически възможности върху развитието на вариационната форма. Произведенията се разглеждат не само като музикални текстове, но и като исторически свидетелства за развитието на флейтовата техника и трансформацията на музикалната естетика през различните исторически периоди.

Трета глава „Нова музика за флейта, свързана с вариации от XX и XXI век чрез холистичен анализ“ докторантката анализира съвременни произведения за флейта, демонстриращи различни подходи към вариационната форма, като акцентира върху взаимодействието между композиционните техники и интерпретативните възможности на инструмента. Както отбелязва Карох: *„Всяко произведение представя възможна форма на вариация в новата музика. Следните анализи на произведенията изследват музикалните и композиционни елементи, както и влиянието на произхода, възможното философско съдържание и флейтовите аспекти, за да се подходи към произведението по възможно най-*

холистичен начин и да се създадат автентични интерпретации на новата музика“ (дисертация, стр. 132). В тази част на своето изследване докторантката разглежда как флейтовата палитра се използва не само за създаване на звукови и емоционални светове, но и как вариационната форма функционира като основен композиционен принцип.

Карох дава пример с произведения като „27 Haidenburger Vogellaute“ от Фабио Нидер, където флейтата пресъздава природни звуци и емоции и „Variationen“ от Фридрих Фос, което демонстрира класическата структура на вариацията в контекста на съвременния звук. В „Variationssuite“ от Волфрам Вагнер тя анализира как танцовите елементи са пренесени в модерна вариационна концепция, а с произведението от Йоханес Берауер „Новите дрехи на краля“, показва как историческите теми се интерпретират чрез модерни техники.

Особен интерес представлява анализът на „Елегия за флейта“ от Марк-Андре Далбавие, където Карох разглежда как съвременните техники на свирене се вплитат във вариационната структура за създаване на емоционална дълбочина. В произведението „Sello de Luisa, Tema e 23 Variazioni per Flauto alto solo“ от Райнър Бишоф подчертава ролята на вариацията като основен принцип, който свързва композиционната техника с емоционалния заряд на музиката, като същевременно анализира интерпретационните възможности на алтовата флейта.

Заклучението на докторската дисертация обобщава основните резултати от изследването, като подчертава важността на вариацията като основополагащ принцип в съвременната музика за флейта. Биргит Карох акцентира върху взаимодействието между композиционните техники и интерпретацията на изпълнителя, което обогатява репертоара и създава нови възможности за изразителност и творческа свобода. Изследването ясно демонстрира как разширените техники на свирене, съчетани с иновативните подходи на съвременните композитори, не само поставят нови изисквания пред изпълнителите, но и предлагат оригинални възможности за интерпретация и комуникация с публиката.

Заклучението утвърждава необходимостта от интеграция между теорията и практиката, която позволява на музиката за флейта да се разглежда като средство за интердисциплинарни изследвания и артистична изява.

Научни приноси на дисертационното изследване

Дисертацията на Биргит Карох представлява значителен принос към разбирането на съвременния флейтов репертоар, като интегрира музикално-теоретични, философски и интерпретационни подходи. Трудът проследява развитието на вариационната форма във флейтовата музика – от историческите епохи до съвременността – и предлага новаторски методи за анализ и интерпретация, които съчетават техника и художествено изразяване. Авторката успешно демонстрира как вариацията обединява музикалната теория и философията със звуковата и емоционална дълбочина на флейтовия репертоар. Съгласен съм с изведените приноси, които подчертават дълбочината и оригиналността на изследването.

1. Дисертацията проследява еволюцията на вариационната форма като ключов композиционен и интерпретационен принцип.
2. Изследването разширява традиционните рамки на анализа чрез интеграция на музикална теория, философия и херменевтика.
3. Предлагат се нови интерпретационни подходи, съчетаващи личното възприятие на изпълнителя с композиторската концепция.
4. Анализират се съвременни произведения, подчертаващи ролята на вариацията в модерната музика.
5. Разработени са иновативни педагогически и изпълнителски методи за популяризиране на съвременния репертоар.
6. Дисертацията съчетава сложни теоретични концепции с практически опит, предлагайки нов поглед върху съвременната музикална култура.

Тези приноси разширяват както теорията, така и практиката в областта на съвременната музика за флейта, подчертавайки значението на интердисциплинарния подход и личната интерпретация в съвременния музикален контекст. Дисертацията демонстрира способността на авторката да интегрира сложни теоретични концепции с практическия опит на изпълнител, създавайки уникален принос към съвременната музикална култура.

Заклучение

Дисертационният труд „Вариационната форма в съвременния репертоар на флейта“ представлява значим принос към изследванията на съвременната музика за флейта. Трудът демонстрира задълбоченост, иновативност и интердисциплинарен подход, обединявайки теоретичен анализ, изпълнителска перспектива и философска рефлексия. Чрез внимателно подбрания репертоар и

анализ, авторката представя нови възможности за разбиране и интерпретация на съвременния флейтов репертоар, като същевременно подчертава значението на вариацията като основополагащ принцип в музиката.

Всичко това ми дава пълно основание да предложа на почитаемото Научно жури да присъди на Биргит Карох образователната и научна степен „доктор“ на Биргит Карох.

09.01.2025 г.

доц. д-р Емил Трайчев